DOMSTOLENS DOM (Anden Afdeling)

13. marts 2008 *

I sag C-446/05,

angående en anmodning om præjudiciel afgørelse i henhold til artikel 234 EF, indgivet af Tribunal de première instance de Bruxelles (Belgien), som træffer afgørelse i straffesager, ved afgørelse af 7. december 2005, indgået til Domstolen den 14. december 2005, i straffesagen mod:

Ioannis Doulamis,

procesdeltagere:

Union des Dentistes et Stomatologistes de Belgique (UPR),

Jean Totolidis,

har

DOMSTOLEN (Anden Afdeling)

sammensat af afdelingsformanden, C.W.A. Timmermans, og dommerne K. Schiemann, J. Makarczyk (refererende dommer), J.-C. Bonichot og C. Toader,

* Processprog: fransk.

generaladvokat: Y. Bot
justitssekretær: R. Grass,

på grundlag af den skriftlige forhandling,

efter at der er afgivet indlæg af:

— I. Doulamis ved avocat E. Koeune

— den belgiske regering ved A. Hubert, som befuldmægtiget

— den italienske regering ved I.M. Braguglia, som befuldmægtiget, bistået af avvocato dello Stato P. Gentili

— Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved F. Arbault samt O. Beynet og K. Mojzesowicz, som befuldmægtigede,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 22. november 2007,

afsagt følgende

Dom

1 Anmodningen om præjudiciel afgørelse vedrører artikel 81 EF, sammenholdt med artikel 3, stk. 1, litra g), EF og artikel 10, stk. 2, EF.

2 Anmodningen er blevet fremsat i forbindelse med en straffesag rejst mod Ioannis Doulamis, tandtekniker, for overtrædelse dels af lovgivningen om udøvelse af tandlægevirksomhed og om lægegerningen, dels af lovgivningen om reklame vedrørende tandpleje.

Retsforskrifter

3 I henhold til artikel 3 i lov af 15. april 1958 om reklame vedrørende tandpleje (*Moniteur belge* af 5.5.1958, s. 3542, herefter »lov af 15. april 1958«) straffes handlinger, der er i strid med lovens artikel 1, som har følgende ordlyd:

»Ingen må direkte eller indirekte gøre reklame for behandling af sygdomme, skader eller misdannelser i munden og tænderne, foretaget af en kvalificeret eller ukvalificeret person, i Belgien eller i udlandet, bl.a. ved reklameskilte, ved indskrifter eller navneskilte, der er egnede til at vildlede med hensyn til lovligheden af den angivne virksomhed, ved prospekter, cirkulærer, flyveblade, brochurer, i pressen, i radio, eller i biografer, ved løfte om eller indrømmelse af fordele af enhver art, såsom rabat, gratis patienttransport eller ved optræden af hververe eller agenter.

Følgende anses ikke for reklame som omhandlet i denne artikel: det forhold, at en klinik eller en poliklinik meddeler sine medlemmer datoer og tidspunkter for konsultationer, navnene på indehaverne og ændringer hertil.«

Tvisten i hovedsagen og det præjudicielle spørgsmål

4 Det fremgår af forelæggelsesafgørelsen, at Ioannis Doulamis bl.a. retsforfølges for i en telefonbog at have reklameret for »tandlaboratorium Jean DOULAMIS« og »tandklinik Jean DOULAMIS«, eftersom reklamering er forbudt ved lov af 15. april 1958. Annoncerne blev offentliggjort, den ene på siderne for tandlaboratorier, den anden på siderne for tandklinikker. Disse annoncer indeholdt objektive informationer, såsom om udbudte ydelser, adresse, telefonnummer og åbningstider for de to steder.

5 Ioannis Doulamis gjorde for den forelæggende ret gældende, at reklame er et uundværligt middel i den frie økonomiske konkurrence. Under henvisning til artikel 10 EF, sammenholdt med artikel 81 EF, påberåbte han sig dom af 21. september 1988, Van Eycke (sag C-267/86, Sml. s. 4769), og medlemsstaternes forpligtelse til ikke at indføre eller opretholde foranstaltninger, der kan ophæve den effektive virkning af de for virksomhederne gældende konkurrenceregler, for at begrunde, at den retsforfølgning, der er rejst imod ham, vedrørende reklame for tandplejeydelser, er grundløs.

6 I den forbindelse gjorde Ioannis Doulamis gældende, at hans tandklinik under hensyn til den virksomhed, der udøves deri, opfylder kriterierne for begrebet »virksomhed« i artikel 81 EF, der finder anvendelse på udøvere af liberale erhverv. Den forelæggende ret er umiddelbart af den opfattelse, at tiltalte har handlet som udøver af et liberalt erhverv samt som driftsherre og ejer af en tandklinik.

7 Den forelæggende ret anfører, at artikel 3, stk. 1, litra g) EF, sammenholdt med artikel 10, stk. 2, EF og artikel 81 EF, synes at indebære, at en medlemsstat ikke kan vedtage eller opretholde foranstaltninger, der kan skade den effektive virkning af de konkurrenceforskrifter, der gælder for virksomhederne.

8 I denne forbindelse konstaterer den, at det ikke kan udelukkes, at bestemmelserne i lov af 15. april 1958 kan bringe den frie handel mellem medlemsstaterne i fare, for så vidt som de kan skade gennemførelsen af formålene med et indre marked mellem disse stater.

9 Ifølge den forelæggende ret, der i denne forbindelse henviser til punkt 89 i generaladvokat Jacobs' forslag i den sag, hvori Domstolen afsagde dom den 12. september 2000, Pavlov m.fl. (forenede sager C-180/98 — C-184/98, Sml. I, s. 6451), forekommer det — henset til de liberale erhvervs forskelligartethed og til de særlige kendetegn ved de markeder, hvorpå de udøves — nødvendigt at vurdere fra sag til sag, om en given begrænsning af adfærden på det pågældende marked rent faktisk har ført til en begrænsning af konkurrencen i artikel 81 EF's forstand, i givet fald under hensyntagen til andre af EF-traktatens bestemmelser, såsom artikel 152 EF og 153 EF om beskyttelse af henholdsvis folkesundheden og forbrugerne.

10 Endelig har den forelæggende ret anført, at det fremgår af Kommissionen for de Europæiske Fællesskabers rapport af 9. februar 2004 om konkurrencen inden for de liberale erhverv (K(2004) 83 endelig), at reklamerestriktioner inden for disse erhverv udgør et indgreb i den frie konkurrence.

11 På denne baggrund har Tribunal de première instance de Bruxelles besluttet at udsætte sagen og at forelægge Domstolen følgende præjudicielle spørgsmål:

»Skal artikel 81 EF, sammenholdt med artikel 3, stk. 1, litra g), EF og artikel 10, stk. 2, EF, fortolkes således, at de er til hinder for, at en national lov, i det foreliggende tilfælde lov af 1958 […], forbyder enhver og personer, der yder tandpleje, inden for rammerne af et liberalt erhverv eller en tandlægepraksis direkte eller indirekte at gøre nogen som helst reklame for tandpleje?«

Om det præjudicielle spørgsmål

Formaliteten

12 Den belgiske og den italienske regering har ytret tvivl om, hvorvidt den foreliggende præjudicielle anmodning kan antages til realitetsbehandling.

13 I den forbindelse bemærkes, at det følger af fast praksis, at det inden for rammerne af det samarbejde, der i henhold til artikel 234 EF er indført mellem Domstolen og de nationale retter, udelukkende tilkommer den nationale ret, for hvem en tvist er indbragt, og som har ansvaret for den retsafgørelse, som skal træffes, på grundlag af omstændighederne i den konkrete sag at vurdere, såvel om en præjudiciel afgørelse er nødvendig for, at den kan afsige dom, som relevansen af de spørgsmål, den forelægger Domstolen. Når de stillede præjudicielle spørgsmål vedrører fortolkningen af en bestemmelse i fællesskabsretten, er Domstolen derfor principielt forpligtet til at træffe afgørelse herom (jf. dom af 13.3.2001, sag C-379/98, PreussenElektra, Sml. I, s. 2099, præmis 38, og af 19.2.2002, sag C-35/99, Arduino, Sml. I, s. 1529, præmis 24).

14 Under særlige omstændigheder tilkommer det imidlertid Domstolen at undersøge de omstændigheder, hvorunder den nationale domstol har forelagt sagen med henblik på at efterprøve sin egen kompetence. Domstolen kan kun afslå at træffe afgørelse vedrørende et præjudicielt spørgsmål fra en national ret, når det klart fremgår, at den ønskede fortolkning af fællesskabsretten savner enhver forbindelse med realiteten i hovedsagen eller dennes genstand, når problemet er af hypotetisk karakter, eller når Domstolen ikke råder over de faktiske og retlige oplysninger, som er nødvendige for, at den kan foretage en saglig korrekt besvarelse af de stillede spørgsmål (jf. særligt Arduino-dommen, præmis 25, og dom af 21.2.2008, sag C-425/06, Part Service, Sml. I, s. 897, præmis 34).

15 Ingen af disse betingelser er imidlertid opfyldt i denne sag.

16 Det bemærkes, at forelæggelsesafgørelsen giver en beskrivelse af de faktiske omstændigheder og regler, som det forelagte spørgsmål hænger sammen med. Desuden har den forelæggende ret anført de nøjagtige grunde, der har bevirket, at denne er kommet i tvivl om fortolkningen af fællesskabsretten og følgelig har anset det for nødvendigt at forelægge Domstolen et præjudicielt spørgsmål.

17 Det må derfor konstateres, at anmodningen om præjudiciel afgørelse indgivet af Tribunal de première instance de Bruxelles kan antages til realitetsbehandling.

Realiteten

18 Med spørgsmålet ønsker den forelæggende ret nærmere bestemt oplyst, om artikel 81 EF, sammenholdt med artikel 3, stk. 1, litra g), EF og artikel 10, stk. 2, EF, er til hinder for en national lovgivning, såsom loven af 15. april 1958, der forbyder enhver og personer, der yder tandpleje, inden for rammerne af et liberalt erhverv eller en tandlægepraksis at gøre nogen som helst reklame for tandpleje, for så vidt som et sådant forbud kan udgøre et indgreb i den frie konkurrence.

19 Det følger af fast retspraksis, at selv om artikel 81 EF og 82 EF i sig selv udelukkende vedrører virksomheders adfærd og ikke omfatter love eller administrative bestemmelser, som er fastsat af medlemsstaterne, forholder det sig ikke desto mindre således, at disse artikler, sammenholdt med artikel 10 EF, som opstiller en samarbejdsforpligtelse, pålægger medlemsstaterne ikke at indføre eller opretholde foranstaltninger — selv ikke i form af love eller administrative bestemmelser — som kan ophæve den effektive virkning af de for virksomhederne gældende konkurrenceregler (jf. dom af 5.12.2006, forenede sager C-94/04 og C-202/04, Cipolla m.fl., Sml. I, s. 11421, præmis 46).

20 Domstolen har fastslået, at der foreligger en tilsidesættelse af artikel 10 EF og 81 EF, såfremt en medlemsstat enten foreskriver eller fremmer indgåelse af aftaler i strid med artikel 81 EF eller forstærker sådanne aftalers virkninger, eller såfremt den fratager de af den udstedte retsforskrifter deres statslige karakter ved at uddelegere ansvaret for at træffe beslutninger om økonomisk intervention til private erhvervsdrivende (dommen i sagen Cipolla m.fl., præmis 47).

21 Det bemærkes, at en lov såsom lov af 15. april 1958, for så vidt som den forbyder personer, der yder tandpleje, at reklamere, ikke falder ind under nogen af de tilfælde, hvor artikel 10 EF kombineret med artikel 81 EF finder anvendelse.

22 Som generaladvokaten har anført i punkt 71 i forlaget til afgørelse, er der intet i hovedsagen, der kan godtgøre, at loven af 15. april 1958 fremmer, forstærker eller kodificerer en aftale eller en vedtagelse mellem virksomheder. Det fremgår heller ikke af forelæggelsesafgørelsen, at den pågældende lovbestemmelse er blevet frataget sin statslige karakter ved den pågældende medlemsstats delegation af ansvaret for at træffe beslutninger om økonomisk intervention til private erhvervsdrivende.

23 Selv om det antages, at Ioannis Doulamis som ejer af en tandklinik kan kvalificeres som en »virksomhed« som omhandlet i artikel 81 EF, således som den er fortolket af Domstolen (jf. i denne retning dom af 23.4.1991, sag C-41/90, Höfner og Elser, Sml. I, s. 1979, præmis 21), følger det ikke af forelæggelsesafgørelsen, at der i det foreliggende tilfælde er tale om en aftale mellem virksomheder, en vedtagelse inden for sammenslutninger af virksomheder eller en samordnet praksis, der kan påvirke handelen mellem medlemsstaterne, og som har til formål eller til følge at hindre, begrænse eller fordreje konkurrencen inden for fællesmarkedet.

24 Det forelagte spørgsmål skal derfor besvares med, at artikel 81 EF, sammenholdt med artikel 3, stk. 1, litra g), EF og artikel 10, stk. 2, EF, ikke er til hinder for en national

lovgivning, såsom loven af 15. april 1958, der forbyder enhver og personer, der yder tandpleje inden for rammerne af et liberalt erhverv eller en tandlægepraksis, at gøre nogen som helst reklame for tandpleje.

Sagens omkostninger

25 Da sagens behandling i forhold til hovedsagens parter udgør et led i den sag, der verserer for den forelæggende ret, tilkommer det denne at træffe afgørelse om sagens omkostninger. Bortset fra nævnte parters udgifter kan de udgifter, som er afholdt i forbindelse med afgivelse af indlæg for Domstolen, ikke erstattes.

På grundlag af disse præmisser kender Domstolen (Anden Afdeling) for ret:

Artikel 81 EF, sammenholdt med artikel 3, stk. 1, litra g) EF og artikel 10, stk. 2 EF, er ikke til hinder for en national lovgivning, såsom loven af 15. april 1958, der forbyder enhver og personer, der yder tandpleje inden for rammerne af et liberalt erhverv eller en tandlægepraksis, at gøre nogen som helst reklame for tandpleje.

Underskrifter